

UREDBO

o zvrsteh naravnih vrednot

1. člen (splošna določba)

(1) Ta uredba določa zvrsti naravnih vrednot, način opredeljevanja naravnih vrednot po zvrsteh, varstvene in razvojne usmeritve ter druga pravila ravnanja za varstvo naravnih vrednot.

(2) Ta uredba ne določa varstvenih in razvojnih usmeritev za minerale in fosile, ki so naravna vrednota.

2. člen (določitev zvrsti naravnih vrednot)

(1) Zvrsti naravnih vrednot se določajo na podlagi lastnosti naravnih vrednot, pri čemer se upoštevajo zlasti značilnosti naravnih pojavov in naravnih oblik.

(2) Zvrsti naravnih vrednot so:

- površinska geomorfološka naravna vrednota,
- podzemeljska geomorfološka naravna vrednota,
- geološka naravna vrednota,
- hidrološka naravna vrednota,
- botanična naravna vrednota,
- zoološka naravna vrednota,
- ekosistemska naravna vrednota,
- drevesna naravna vrednota,
- oblikovana naravna vrednota in
- krajinska vrednota.

(3) Zvrsti naravnih vrednot sta tudi:

- mineral in
- fosil.

3. člen (opis zvrsti naravnih vrednot)

(1) Površinska geomorfološka naravna vrednota je del narave,

- ki je z vidika zemeljskega površja izjemen, tipičen, kompleksno povezan, ohranjen, redek, znanstveno-raziskovalno ali pričevalno pomemben in
- se v naravi pojavlja zlasti kot kraška površinska oblika (žlebič, škraplja, vrtača, uvala, kotlič, udornica, draga, kraško polje, kraški ravnik, kraška planota), ledeniška reliefna oblika (ledeniška morena, krnica, balvan, ledeniška dolina, grbina, prag), rečno-denudacijska oblika (korito, soteska, rečna terasa, poplavna ravnica, vršaj), poligenetska reliefna oblika (vrh, gorski greben, sleme, otok, skalne oblike, kot so naravni most/okno, stena, skalni osamelec) ali obalna reliefna oblika (klif, abrazijski spodmol, terasa).

(2) Podzemeljska geomorfološka naravna vrednota je del narave,

- ki je z vidika podzemnih jam izjemen, tipičen, kompleksno povezan, ohranjen, redek, znanstveno-raziskovalno ali pričevalno pomemben in
- se v naravi pojavlja zlasti kot podzemna jama, ki je zlasti votlina, razpoka, brezno in podzemni rov.

- (3) Geološka naravna vrednota je del narave,
- ki je z vidika sestave in oblike zemeljske skorje ter procesov v njeni notranjosti in na njenem površju ter z vidika zgodovine Zemlje in evolucije življenja na njej, izjemen, tipičen, kompleksno povezan, ohranjen, redek, znanstveno-raziskovalno ali pričevalno pomemben in
  - se v naravi pojavlja kot del narave iz prejšnje alinee, nahajališče minerala ali fosila, tektonska (prelom, tektonski jarek, tektonska breča, guba), mineraloška (nahajališče minerala), petrološka (izdanek kamnin), paleontološka (nahajališče fosila), stratigrafska (stratigrafsko zaporedje ali meja), glaciološka (ledeniško jezero, morena, balvan), pedološka, hidrogeološka (npr. mineralni izvir) ali sedimentološka (sedimentne teksture, turbiditni tokovi, evaporiti) naravna oblika.
- (4) Hidrološka naravna vrednota je del narave,
- ki je z vidika tekočih in stoječih voda izjemen, tipičen, kompleksno povezan, ohranjen, redek, znanstveno-raziskovalno ali pričevalno pomemben in
  - se v naravi pojavlja zlasti kot reka, potok, jezero, morje, del reke, potoka, jezera ali morja, ledenik, izvir, slapišče ali slap.
- (5) Botanična naravna vrednota je del narave,
- ki je ekosistemsko in znanstveno-raziskovalno ali pričevalno pomemben z vidika življenjskega prostora rastlin prosto živečih vrst in
  - se v naravi pojavlja zlasti kot rastišče ogroženih, redkih, endemičnih ali reliktnih vrst, rastišče vrst v azonalnem, disjunktnem ali ekstrazonalnem arealu ali klasično nahajališče.
- (6) Zoološka naravna vrednota je del narave,
- ki je ekosistemsko in znanstveno-raziskovalno ali pričevalno pomemben z vidika življenjskega prostora živali prosto živečih vrst in
  - se v naravi pojavlja zlasti kot habitat ali del habitata ogroženih, redkih, endemičnih ali reliktnih vrst živali ali tipsko nahajališče.
- (7) Ekosistemska naravna vrednota je del narave,
- ki je ekosistemsko in znanstveno-raziskovalno ali pričevalno pomemben z vidika ekosistemov in
  - se v naravi pojavlja zlasti kot ohranjen, redek, vrstno izjemno raznolik del habitatnega tipa, habitatni tip ali večji del ekosistema.
- (8) Drevesna naravna vrednota je drevo ali skupina dreves,
- ki so izjemnih dimenzij, habitusa, starosti, ekosistemsko, znanstveno-raziskovalno ali pričevalno pomembna ter vključuje tudi rastišče takšnih dreves in
  - se v naravi pojavlja zlasti kot posamezno drevo zunaj gozdnega prostora ter skupina dreves ali posamezno drevo v gozdu, ki zaradi izjemnih lastnosti izstopajo od dreves v okolici.
- (9) Oblikovana naravna vrednota je del narave,
- ki ga je človek oblikoval z namenom vzgoje, izobraževanja, oblikovanja krajinskih elementov ali katerim drugim namenom ter je ekosistemsko in znanstveno-raziskovalno ali pričevalno pomemben in
  - se v naravi pojavlja zlasti kot drevored, skupina dreves, park, botanični vrt, alpinetum ali arboretum.
- (10) Krajinska vrednota je del narave,
- ki ima zaradi značilnosti žive in nežive narave ter človekovega delovanja izjemno, tipično ali redko obliko, razporeditev ali raznolikost krajinskih elementov in
  - se v naravi pojavlja zlasti kot gorski vrh, sleme, greben, območje z množico ali posebno razporeditvijo raznolikih krajinskih elementov ali območje z značilnim krajinskim vzorcem.
- (11) Mineral je kot element ali spojina del narave, ki sestavlja kamnino in je redek, izjemen, tipičen, ohranjen, znanstveno - raziskovalno ali pričevalno pomemben.
- (12) Fosil je kot okamenel ostanek živali ali rastline ali njihove sledi del narave in je stvaren dokaz življenja iz geološke preteklosti ter je redek, izjemen, tipičen, ohranjen, znanstveno - raziskovalno ali pričevalno poseben.

4. člen
(varstvene usmeritve)

Varstvene usmeritve za varstvo naravne vrednote so usmeritve za posege in dejavnosti človeka na naravni vrednoti in na območju, ki je z naravno vrednoto vidno ali funkcionalno povezano (v nadaljnjem besedilu: območje vpliva na naravno vrednoto), z namenom, da se naravna vrednota ohranja.

5. člen
(posegi in dejavnosti na naravni vrednoti)

(1) Posegi in dejavnosti se izvajajo na naravni vrednoti, če ni drugih prostorskih ali tehničnih možnosti za izvedbo posega ali opravljanje dejavnosti.

(2) Če ni drugih prostorskih ali tehničnih možnosti se posegi in dejavnosti:

- na površinski in podzemeljski geomorfološki, hidrološki in geološki naravni vrednoti izvajajo v obsegu in na način, da se ne uničijo, poškodujejo ali bistveno spremenijo lastnosti, zaradi katerih je del narave opredeljen za naravno vrednoto, oziroma v obsegu in na način, da se v čim manjši možni meri spremenijo druge fizične, fizikalne, kemijske, vidne in funkcionalne lastnosti naravne vrednote.
- na drevesni naravni vrednoti izvajajo tako, da se ne zmanjša vitalnost in ne poslabša zdravstveno stanje drevesa ter, da se ne poslabšajo življenjske razmere na rastišču.
- na botanični in zoološki naravni vrednoti izvajajo tako, da se ne poslabšajo življenjske razmere rastlin in živali, zaradi katerih je del narave opredeljen za naravno vrednoto, do takšne mere, da jim je onemogočeno dolgoročno preživetje.
- na ekosistemski naravni vrednoti izvajajo tako, da se ne spremenijo kvalitete ekosistema ter naravni procesi v njem do takšne mere, da se poruši naravno ravnovesje.
- na krajinski vrednoti izvajajo tako, da se ne zmanjšuje krajinska pestrost ter da se ne uniči, poškoduje ali bistveno spremeni lastnosti krajinskih elementov ter njihove razporeditve v prostoru.

6. člen
(posegi in dejavnosti na območju vpliva na naravno vrednoto)

(1) Posegi in dejavnosti zunaj naravnih vrednot, na območju vpliva na naravno vrednoto se izvajajo tako, da vpliv posega ali dejavnosti ne povzroči poškodovanja ali uničenja naravne vrednote.

(2) Območje vpliva na naravno vrednoto se na podlagi izhodišč, določenih v predpisu ministra o določitvi naravnih vrednot, geografsko določi v naravovarstvenih smernicah k prostorskim izvedbenim aktom glede na nameravani poseg oziroma dejavnost.

7. člen
(podrobnejše varstvene usmeritve)

(1) Podrobnejše varstvene usmeritve za varstvo naravnih vrednot se za posamezne zvrsti naravnih vrednot ali za posamezno naravno vrednoto določijo v predpisu ministra o določitvi naravnih vrednot.

(2) Konkretno varstvene usmeritve in naravovarstvene pogoje za posege in dejavnosti na naravni vrednoti ter na območju vpliva na naravno vrednoto se določijo v naravovarstvenih smernicah.

8. člen
(razvojne usmeritve)

(1) Razvojne usmeritve za naravne vrednote so usmeritve za rabo naravnih vrednot z namenom, da se naravne vrednote ohranja.

(2) Naravne vrednote se praviloma ohranjajo v obstoječi rabi, ki mora potekati na sonaraven način, da ne ogroža obstoja naravne vrednote in ne ovira izvajanja njenega varstva.

(3) Z namenom iz prvega odstavka tega člena se naravne vrednote prednostno namenja za doživljanje narave, izobraževanje, vzgojo, znanstveno-raziskovalno delo ali naravi prijazno rekreacijo.

(4) Podrobnejše razvojne usmeritve se za posamezne zvrsti naravnih vrednot ali za posamezno naravno vrednoto lahko določijo v odredbi ministra o določitvi naravnih vrednot.

(5) Konkretno razvojne usmeritve za naravne vrednote se lahko določijo v naravovarstvenih smernicah.

9. člen (naravovarstveni pogoji)

(1) Naravovarstveni pogoji so usmeritve, izhodišča in pogoji za posege in dejavnosti na območju naravne vrednote in na območju vpliva na naravno vrednoto in se določijo v naravovarstvenih smernicah.

(2) Pri določitvi naravovarstvenih pogojev za naravno vrednoto, ki se nahaja na zavarovanem območju, se upoštevajo poleg varstvenih režimov iz akta o zavarovanju naravne vrednote tudi usmeritve, določene s to uredbo in predpisom ministra o določitvi naravnih vrednot.

10. člen (opredeljevanje naravnih vrednot po zvrsteh)

(1) Naravne vrednote se opredelijo z eno zvrstjo ali z več zvrstmi, glede na eno ali več lastnosti, ki opredeljujejo del narave za naravno vrednoto in so pogojene z značilnostmi naravnih pojavov in naravnih oblik.

(2) Varstvene in razvojne usmeritve za naravne vrednote, ki so opredeljene z več zvrstmi, se dopolnjujejo.

(3) Naravne vrednote se opredelijo po zvrsteh v odredbi ministra o določitvi naravnih vrednot.

11. člen (vključevanje varstvenih in razvojnih usmeritev v rabo)

(1) Splošna raba naravnega vira ali naravnega javnega dobra, ki je hkrati tudi naravna vrednota, se lahko izvaja tako, da ne ogroža obstoja naravne vrednote in ne ovira izvajanja njenega varstva.

(2) Varstvene in razvojne usmeritve ter druga pravila ravnanja za varstvo naravnih vrednot, ki so na podlagi te uredbe in predpisa ministra o določitvi naravnih vrednot določene v naravovarstvenih smernicah in varstveni režimi oziroma obvezna pravila ravnanja in razvojne usmeritve, ki so določene v aktih o zavarovanju naravnih vrednot, so sestavni del pogojev za posebno rabo naravnih virov ali naravnega javnega dobra in so sestavni del dovoljenj ali koncesij za posebno rabo.

12. člen (vključevanje varstvenih in razvojnih usmeritev v akte urejanja prostora)

(1) Naravne vrednote so sestavni del državnega prostorskega plana in prostorskih planov lokalnih skupnosti.

(2) Varstvene in razvojne usmeritve ter druga pravila ravnanja za varstvo naravnih vrednot, ki so na podlagi te uredbe in predpisa ministra o določitvi naravnih vrednot določene v naravovarstveni smernicah in varstveni režimi oziroma obvezna pravila ravnanja in razvojne usmeritve, ki so določene v aktih o zavarovanju naravnih vrednot oziroma načrtih upravljanja zavarovanih območij so obvezno izhodišče za urejanje prostora in načrtovanje posegov v prostor.

13. člen
(posegi in dejavnosti na naravnih vrednotah)

Fizična ali pravna oseba mora v postopku izdaje dovoljenja za poseg v prostor na naravni vrednoti in na območju vpliva na naravno vrednoto pridobiti naravovarstveno soglasje v skladu s predpisi s področja ohranjanja narave.

14. člen
(končna določba)

Ta uredba začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

OBRAZLOŽITEV:

Zakon o ohranjanju narave (Uradni list RS, št. 56/99 in 31/00) je uredil sistem varstva naravnih vrednot, s katerim je bila realizirana z Ustavo Republike Slovenije naložena skrb državi in lokalnim skupnostim do ohranjanje naravne dediščine. Hkrati je bila s tem zakonom tudi razdelana dolžnost vseh pravnih in fizičnih oseb do varovanja naravnih znamenitosti in redkosti. Zakonsko opredeljen pojem »naravne vrednote« vsebinsko ustreza pojmom naravne dediščine in naravnih znamenitosti ter redkosti, ki so uporabljeni v Ustavi Republike Slovenije. Sam pojem naravne vrednote je vpeljal že zakon o varstvu okolja (Uradni list RS, št. 32/93 in 1/96), ki na sistemskem nivoju celovito ureja varstvo narave, kamor vsebinsko sodi tudi področje varstva naravne dediščine.

Zakon o ohranjanju narave celovito ureja varstvo naravnih vrednot tako, da vzpostavlja sistem varstva naravnih vrednot, ki vključuje poleg ureditve normativnega dela varstva tudi programski, finančni in organizacijski vidik varstva naravnih vrednot. S sistemom varstva naravnih vrednot se zagotavljajo pogoji za ohranitev lastnosti naravnih vrednot oziroma naravnih procesov, ki te lastnosti vzpostavljajo oziroma ohranjajo ter pogoji za ponovno vzpostavitev naravnih vrednot.

Normativni del sistema varstva naravnih vrednot zajema poleg temeljnih norm, ki so vključene v sam zakon tudi vrsto podzakonskih aktov, ki so v pristojnosti Vlade Republike Slovenije oziroma resorno pristojnega ministra, to je Ministra za okolje in prostor.

Pojem naravne vrednote je določen v 4. členu ZON in sicer je naravna vrednota poleg redkega, dragocenega ali znamenitega naravnega pojava tudi drug vredni pojav, sestavina oziroma del žive ali nežive narave, naravno območje ali del naravnega območja, ekosistem, krajina ali oblikovana narava. V zakonu so primeroma navedene tudi nekatere najpogostejše pojavne oblike naravnih vrednot. To so geološki pojavi, minerali in fosili ter njihova nahajališča, površinski in podzemski kraški pojavi, podzemne jame, soteske in tesni ter drugi geomorfološki pojavi, ledeniki in oblike ledeniškega delovanja, izviri, slapovi, brzice, jezera, barja, potoki in reke z obrežji, morska obala, rastlinske in živalske vrste, njihovi izjemni osebki ter njihovi življenjski prostori, ekosistemi, krajina in oblikovana narava. V istem členu je tudi določeno, da obsegajo naravne vrednote vso naravno dediščino v Republiki Sloveniji.

Glede na tipske značilnosti posameznih naravnih vrednot je naloženo Vladi Republike Slovenije, da s podzakonskim aktom določi vrste naravnih vrednot ter varstvene in razvojne usmeritve za njihovo varstvo (drugi odstavek 37. člena).

Naravne vrednote pridobijo svoj pravni položaj - varstveni status z določitvijo v predpisu pristojnega ministra (šesti odstavek 37. člena). Minister lahko določi del narave za naravno vrednoto po strokovno izvedenem postopku evidentiranja in vrednotenja delov narave, s katerim se na podlagi strokovnih meril vrednotenja, ki so določena z zakonom, ugotovi tak poseben vrednostni značaj delov narave, ki zahteva njihovo posebno varstvo. Naravne vrednote se glede na svoj pomen delijo na naravne vrednote državnega in lokalnega pomena. Naravne vrednote državnega pomena so tiste, ki imajo mednarodni oziroma velik narodni pomen, ki se ugotavlja na podlagi strokovnih meril vrednotenja primerjalno za celo državo. Strokovna merila vrednotenja so: izjemnost, tipičnost, kompleksna povezanost, ohranjenost, redkost ter ekosistemska, znanstveno raziskovalna ali pričevalna pomembnost. Delitev naravnih vrednot na naravne vrednote državnega in lokalnega pomena se izvede v predpisu ministra, s katerim se določijo naravne vrednote, po opravljeni seznanitvi lokalnih skupnosti s predlogom razdelitve. Lokalne skupnosti lahko podajo k predlagani razdelitvi svoje mnenje. S predpisom o določitvi naravnih vrednot se določijo tudi podrobnejše varstvene in razvojne usmeritve za varstvo naravne vrednote.

V pričujoči uredbi so določene zvrsti naravnih vrednot, glede na lastnosti naravnih vrednot, pri čemer so pomembne zlasti značilnosti naravnih pojavov in naravnih oblik. Poleg nepremičnih zvrsti naravnih vrednot (površinske geomorfološke, podzemeljske geomorfološke, geološke, hidrološke, botanične, zoološke, ekosistemske, drevesne, oblikovane in krajinske naravne vrednote) določa uredba tudi dve premični zvrsti to sta mineral in fosil. Varstvo teh dveh zvrsti podrobneje ureja že sam zakon v delu zakona »3.4. Minerali in fosili« (72. do 79. člen). Opis posameznih zvrsti naravnih vrednot vključuje tudi primeroma naštetih tipičnih pojavnih oblik naravnih vrednot v posamezni zvrsti naravne vrednote. Glede na dejstvo, da obstoj naravne vrednote praviloma ogroža človek s svojimi posegi in dejavnostmi,

so varstvene in razvojne usmeritve opredeljene tako, da usmerjajo način izvajanja posegov in dejavnosti na naravni vrednoti in na območju vpliva na naravno vrednoto.

Zaradi podrobnejše ureditve samega področja varstva naravnih vrednot in večje pravne varnosti so v uredbi podrobneje določena tudi druga pravila ravnanja v zvezi z varstvom naravnih vrednot, ki izhajajo neposredno iz zakona, in je treba v uredbi kot hierarhično najvišjem pravnem aktu podrobneje urediti tudi njihov medsebojni odnos. Ta pravila ravnanja se zlasti nanašajo na določitev podrobnejše vsebine naravovarstvenih smernic, kot tistega akta, ki je bistvenega izvedbenega pomena za vključevanje varstvenih in razvojnih usmeritev varstva naravnih vrednot v plane in načrte urejanja prostora ter rabe naravnih dobrin. Zakon namreč določa, da so naravne vrednote sestavni del prostorskega državnega plana in prostorskih planov lokalnih skupnosti; varstvene in razvojne usmeritve za varstvo naravnih vrednot pa so obvezno izhodišče za urejanje prostora in rabo naravnih dobrin (38. člen).